

tó). A névsor azonban így sem lesz teljes, gyakran emlegeti például J. A.-t. Nemcsak portrék ezek a rövid, tömör versek, hanem egyben stíluspróbák is.

Nem lenne mellékes azt a kérdést sem felvetni, mennyire fejezik ki kortásainak életérzéseit, világlátását. Szövegszerűen is kimutathatók azok a megegyezések, amelyek jellemzik legtöbb fiatal magatartását. A versek hősei „légüres térben” látszatcselekvéseket végeznek. Egyik hősével pedig ezt mondatja: „Mit látsz? Átlátszó embereket, az igazat megvallva, Al, sőt, talán nem is párzás ez, / csak mozgásgyakorlat.” *A város ahonnan elvagyódunk* címűben az otthontalanságból is menekülni kellene, bárhová. „Még sohasem éreztem magam ennyire / gazdátlanok” vagy „talpalatnyi föld sem volt már alatta”, másutt: „talán akad egy rostalyuk, amin én is keresztülpottyanak.” De versírói tapasztalataiból levont kéteyeivel sem áll egyedül a legfiatalabb versírók között. Az alkotás nem örömteli tett a számára, a szavak csörömpölnek, a sorvégi rímek összezördülnek”. És a megnyilatkozás lehetőségétől sem mámorosodik meg: „Írok, büntetlenül. / Rajta” — mondja, nincsenek világmegváltó illúziói. Ez a szkepszis bizonyára nemcsak a századunkban lejátszódott költői szerepválsággal magyarázható, hanem földközeli, gyakorlati okai is vannak. Fiatal költőnk ugyanis azzal viaskodik, vajon a felénk már hagyományossá vált, szokásos költői köznyelvet folytassa-e maga is, vagy régebbi hagyományokból merítsen. A nálánál is fiatalabbak, úgy tűnik, inkább az utóbbit választják, P. Nagy István kötetében azonban még a kettő szintézisére, kompromisszumos egybehangolására törekszik, kéteyei is innen eredeztethetők.

P. Nagy István *Alkalmatlan évszak* című kötete nem tartalmaz ugyan „nagy” verseket, nem is hiszem, hogy a Gemma-sorozat jelentős létversek gyűjteménye kíván lenni, első ciklusának frappáns leírásai, képi letisztultsága, valamint a negyedik ciklus megdöbbenően hiteles versvilága, s az egész kötet biztonságos versnyelve azonban a felszabadult költői megnyilatkozás közeli lehetőségével biztat.

TOLDI Éva

AVÍTT KAMASZSÁGOK

Podolszki József: *Kitérő*. Forum Könyvkiadó, Újvidék, 1985

Olyan modoros kötettel lépett olvasói elé Podolszki József, mint amilyennel azok a fiatal emberek szoktak, akik írók akarnak lenni, s ennek céljából nemcsak mindent összeolvasnak — válogatás nélkül magukon tudatosan és kéjesen áteresztve a lehető hatások legtöbbszörét —, hanem az ellesett manírokat — ugyancsak válogatás nélkül — ki is próbálják,

összeírnak mindent és mindenfélét (erre szoktuk mondani: a hangjukat próbálják, keresik) gondolván, hogy íme, ők most írók lettek. Podolszki *Kitérőjét* azonban nemcsak azért nem fogadhatjuk az efféle kamaszköte-teknek kijáró megértéssel és türelemmel, mert írónk már rég túl van az irodalmi pubertáson, hanem azért sem, mert a könyv darabjai jellegük szerint zömmel idejét múltak, avítt kísérletezések csupán, mintha a fiók aljáról kaparta volna őket elő az író.

Holott a kötetnyitó — címadó — írás mást, izgalmas kalandot ígér. Afféle meditáció, amelyből már a felismerés bölcsessége sem hiányzik, hiszen azt követően, hogy az író a választás problémájára utal, felmerül benne a „választás kényszere és a választás lehetetlensége” közötti dilemma, a meglelt (ki)útról is értesülünk, arról, hogy szerinte „a választást választani” elve az egyedül választható, a legígéretesebb. S ezt mintha a kötet minden egyes darabjával szeretné is bizonyítani, a lehető prózaírói utak felé irányítja olvasói tekintetét. Csakhogy ebben a szándékban ott kísért az írói erőmutogatás is, a lássátok, mi mindenre vagyok képes hetykesége. Pedig — ahogy a legtöbb írás tanúsítja — túlzott magabiztos-ágra nincs különösebb oka Podolszkinak.

Az *Allomás utcát* olvasva arra az íróra ismerünk, aki témára találva fellelkesül, bele is kezd kifejtésébe, de befejezni már sem kedve, sem ereje nincs. Hasonlóképpen megíratlan mű fejezetei vagy inkább csak részleteiként olvassuk az *Első fohász*, a *Második fohász* és a *Jézus* című írásokat, melyek ugyancsak közös ismérve, hogy parabolába rejtett vallo-másprózára emlékeztetnek. Ennek is azon változatára, amelyben az író a biblikus történetek konkrétumokat sejtető általánosságai mögé rejtöz-ve igyekszik egyfelől a megnyilatkozás, másfelől pedig a többértelmű böl-cesség mélységét kelteni, holott sejtelmessége közhelyeknél egyebet nem tartalmaz. Közülük a *Jézus* című éppen úgy inkább jegyzetnek nevez-hető, mint a *Pereg a film* vagy *Az út két oldalán* című darabok. De ujjgyakorlatok *Az életmentő* és az *Egy zseni története* is, noha ezek sorolhatók az álpéldabeszédek közé is. Sajátos, hogy a leginkább szabályos novella — *Nem történt semmi* — láttán szintén csak toll-próbára kell gondolni, elsősorban a kezdő novellistákra jellemző naiv témakezelés miatt.

A kritika címében olvasható avíttág említése nem is annyira az ed-dig felsorolt, Podolszki írói „munkakorához” nem illő csuklógyakorlatok, hanem a moderneskedő szövegek kapcsán lehet jellemző. A *Kísérlet pró-zával*, a *Kettő*, az *Idill* és a *Faszrás* című írásokra gondolok, amelyek kizárólag modorosságukkal hívják fel magukra az olvasó figyelmét. Az elsöben Podolszki eljátszadozik a különféle tördelési lehetőségekkel, hol szabályos, hol vízszintesre vált az oldalak szedéstükre, hol folyamatosak a sorok, hol pedig középen megszakadnak — ilyenkor külön kell a ha-sábokat olvasni —, hogy a lap alján ismét folyamatossá váljonak. De önmagáért való játék az írásjelek elhagyásával készült, egyetlen, befeje-

zetlen mondatból tekert *Fasznás* is, amelyet csak paródiaként lehetne komolyan venni. Sajnos, paródiaként nem olvasható sem ez, sem pedig a *Kettő* vagy az *Idill* című Podolszki-írás, mert az ismétlődő mondatok és részletek gyakorisága, amellyel egy hűtlenség történetét mondja el, illetve egy házasság megszokottságát próbálja kifejezni, annyira mérték nélküli, hogy elveszti jellemző szerepét. Hasonlóképpen túlcsoorduló az ismétlések játéka a kisregény terjedelmű *Kanyonban*, mely a modorosságok elhagyásával a kötet legsikerültebb írása lehetne. Éppen ebben a szövegben érhető tetten Podolszki módszere, s válik ez problematikussá. Amíg nem fedezi fel a mondatok ismételtetését, addig érdekes, élvezhető prózát ír, amint azonban kicsúszik tolla alól az első ismétlés, egyszerre megszédül a játék lehetőségétől, s modorossá válik — elrontja a kisregényt.

Efféle erőmutogatás a *Kitérő*, melynek írója kérkedik azzal, hogy tud vége nincs mondatot szerkeszteni, tud parabolát írni, tud abszurdot írni (*Szabadesés*), tud pontosan leírni (*Leíró történetek*), tud a végkimerülésig játszani, az unalomig variálni, csak az nem derül ki, mindennek mi az értelme, miért kell mindezzel olvasók elé lépni. S annak ellenére, hogy helyenként az is kiderül, Podolszki folyamatosan, élvezetesen tud mesélni, könnyen ír, kötete mégis csak újabb prózánk kamaszkorát — az irodalmi kamaszbetegségekkel együtt — idézi, azokat az éveket és műveket (például: *Kétéltűek a barlangban*), amikor még büszkék voltunk az efféle kísérletekre, azt gondoltuk — írók és kritikusok —, hogy íme, megszületett a nagy vajdasági próza, holott csak próbálkozások jelentek meg, melyekbe hamis és pontosan kiénekel hangok vegyültek, melyek nyeglék és ígéretesek voltak egyszerre, de amelyek nélkül a későbbi jelentős művek sohasem születhettek volna meg.

Húsz évvel ezelőtt kellettek az efféle művek, ha másért nem, hát hogy az írónak legyen mitől eltávolodniuk. Most pedig Podolszki visszahozza a múltat, saját múltját is, újabb irodalmunk, többek íróságának pubertás éveit. Zavarba ejt, illetve ejtene, ha nem lenne nyilvánvaló, hogy Podolszki is zömmel régi írásairól fújhatta le a port.

Egyetlen írása van a kötetnek, amelyet ma is frissnek, érdekesnek érzek, a *Bárki szokásos dupla keserűje* című hangjáték, melyben az elvontság mögül a szituáció és az életérzések konkrétuma tűnik élénk, melyben a műfajnak megfelelő síkváltásokat funkcionálisan követik a stílusváltások, melynek szereplői valóság, élnek, s nem írói játszadozás bábu.

Kétségtelen, érdekes elszórákozni a „választást választani ötlettel, de a játék részei, az egyes írások, csak akkor nyerhetik el érvényességüket, hogyha az olvasó sajátjaként fogadja őket, hogyha a töprengő író helyébe önmagát helyettesíti, ha a kötet a bevezető írásban jelzett szándék szerint igazolja önmagát. A *Kitérő* semmit sem igazol.